

Валерій Довгань

доктор наук з державного управління, професор,
головний науковий співробітник науково-дослідного відділу,
Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького, м. Хмельницький
<https://orcid.org/0000-0002-5435-5451>
valeriy_dovgan@ukr.net

Денис Мартишин

кандидат наук з богослов'я, доцент,
завідувач кафедри українознавства, православ'я та теології,
Міжрегіональна Академія управління персоналом,
<https://orcid.org/0000-0002-2770-7757>
mdsdenim@ukr.net

СОЦІАЛЬНА ДОКТРИНА ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ЯК ЦІННІСНА СКЛАДОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті аналізується соціальна політика українських православних церков відповідно до конструктивного діалогу держави та релігійних організацій, науковців у галузі державного управління та християнських теологів. Доведено, що українська держава для зміцнення фундаменту розвитку потребує справжнього громадянського суспільства, яке неможливе без гідності людського життя, права особистості на віросповідання та втілення в житті суспільства релігійних переконань.

Показано, що в контексті політичної і соціальної трансформації України релігія виступає як базис процесу духовного оновлення української нації та держави. Суспільство потребує прийняття нової ціннісної системи релігії, але водночас успішність місії самої церкви залежить від того, наскільки церква відкрита до суспільства і наскільки сучасний світ розуміє сучасну християнську теологію.

Сьогодні у процесі державного будівництва і розвитку Православної церкви України актуалізувалися проблеми досягнення національної злагоди, осмислення української ідентичності, консолідації усіх сил християнських громад, розвитку духовної місії у суспільстві виховання, втілення дієвої моделі соціального служіння. Ці проблеми не можуть бути розв'язані без усвідомлення сутності християнської теології і соціальної доктрини церкви.

Визначено, що подальший розвиток соціальної політики християнських церков є неможливим без цілеспрямованого використання досвіду світської науки (соціологія, державне управління, соціальна робота, інформаційні технології, політологія, філософія).

Проаналізовано стан наукової розробки соціальної політики українських православних церков у державно-управлінському дискурсі, зміну парадигми соціальної політики церкви, та сформульовано висновок, що діалог релігії та науки, держави і церкви, розвиток теологічної освіти мають постійно відбуватися випереджаючими темпами.

Ключові слова: соціальна політика, модернізація, держава, релігія, церква, соціальне вчення, місія, теологія, духовні цінності, християнство.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Науковий інтерес до соціальної доктрини православної церкви зумовлюється важливим місцем релігії у соціокультурних

процесах історії людства, і, перш за все, у забезпеченні духовної репродукції і розвитку людини, держави, церкви і суспільства. Ключовим елементом в ланцюгу національного державотворення стають християнські цінності. Їх фундаментальне значення, полягає в тому, що ціннісна проблематика є об'єднуючою для усього глобального світу. Наголосимо, що кордони взаємодії між православними церквами України і українською державою не є сталими і, скоріше, деякою мірою штучними, ситуативно-часовими. Цілковите і абсолютне розмежування церкви і сучасної держави є гальмом на шляху модернізації політичної системи України. Суперечливі процеси сучасної української політики, всебічні наслідки глобалізації, процеси модернізації політичної культури, зміна культурного ландшафту України, демографічні наслідки потребують переосмислення парадигми протиставлення релігійного та світського суспільств. Основним вектором модернізації політичної системи України і одночасно легітимним фактором змін у сучасних умовах є не лише процеси демократизації, а й включення релігійного компонента, зокрема соціальної доктрини православної церкви, політичної теології в інтерпретацію та будівництво політичної реальності України. Саме тому, розглядаючи сутність та зміст соціальної політики православної церкви як ціннісного базису демократичного державотворення, варто враховувати особливості християнської теології та життя українських православних церков, не виключаючи світовий досвід католицької й протестантських церков.

Дослідження ролі церкви у демократичних процесах державотворення розширюють можливості для поглиблення системно-концептуального розуміння взаємодії держави та церкви з метою подальших креативних змін державно-церковних відносин в Україні. Крім того, отримані результати дають змогу сформуванню основні теоретико-методологічні та, відповідно, практичні підходи до вдосконалення й оптимізації державно-церковних відносин і їх комунікативної взаємодії. У науковій сфері застосування результатів дослідження можна використовувати при викладанні різних освітніх курсів, мета яких — дослідити розвиток теологічної думки, державного управління,

соціального вчення православної церкви, політичної теології, апологетики та при проведенні спецсеминарів та спецкурсів з державного управління, політології, релігієзнавства, історії держави, міжнародних відносин, соціально-філософських та етнокультурних проблем розвитку суспільства. Результати дослідження можуть бути застосовані у формуванні державної стратегії у сфері взаємодії з релігійними організаціями і центрами; у практичній роботі державних керівників, політичних консультантів, церковних ієрархів, лідерів політичних партій й громадських об'єднань та розв'язання проблем, які існують, зокрема, у сфері державно-церковних відносин.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Науковий аналіз літератури з питань соціальної доктрини християнства дасть можливість визначити як вектори розвитку соціальної політики церкви, так і чинники, що гальмують позитивні процеси впливу церкви на державу та суспільство. А це є особливо актуальним у пошуку власного українського шляху розбудови автокефальної, соборної церкви та демократичної держави. На нашу думку, в церковній науці лише закладено початки концептуальних засад аналізу соціальної політики церкви та процесу впливу релігії на державотворення. Проте становлення вітчизняних наукових шкіл релігієзнавства у цьому напрямі відбувається стрімко, оскільки в цій галузі плідно працюють такі відомі дослідники, як А. Колодний, П. Яроцький, О. Саган, Л. Филипович, Ю. Чорноморець, Ю. Кальниш, Г. Щокін, В. Бондаренко, В. Єленський, С. Здіорук, Р. Небожук, А. Арістова, О. Недавня, Т. Гаврилюк, В. Шевченко, В. Петренко, П. Павленко, О. Бучма, М. Черенков, В. Чемерис, В. Сергійчук, Ф. Медвідь, Я. Грицак, М. Гетьманчук, А. Аржаковський, А. Зінченко, Ю. Решетніков.

Важливі питання формування та реалізації державної соціальної політики були ґрунтовно проаналізовані в низці праць учених, які відіграють визначальну роль у розробленні загальної стратегії національного державотворення, зокрема: В. Абрамова, В. Авер'янова, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, М. Білинської, Н. Глазунової, М. Головатого, В. Гошовської, О. Грищенка, С. Дубенко, М. Кравченко, Ю. Ковбасюка, В. Козакова,

В. Куйбіди, О. Лебединської, Е. Лібанової, В. Лугового, С. Майбороди, В. Малюськи, Л. Мисіва, Н. Нижник, О. Оболенського, В. Олуйка, М. Пірен, В. Пасічника, А. Попка, Я. Радиша, О. Радченко, В. Рижих, В. Ребкала, І. Розпутенка, Є. Романенка, В. Трощинського.

Важливі питання державотворення, соціальної доктрини церкви знайшли своє вагоме місце у роботах церковних діячів. Дослідження в цьому напрямі проводили митрополит Андрей (Шептицький), кардинал Йосиф (Сліпий), патріарх Філарет (Денисенко), кардинал Любомир (Гузар), митрополит Володимир (Сабодан), митрополит Епіфаній (Думенко), митрополит Святослав (Шевчук), митрополит Олександр (Драбинко), митрополит Димитрій (Рудюк), єпископ Борис (Гудзяк), єпископ Віктор (Бедь), єпископ Гавриїл (Кризина), архімандрит Кирило (Говорун), протоієрей Георгій Коваленко.

Під тиском сьогодення та зростання наукового інтересу до історії церкви, дедалі множитьсся сучасний дискурс державного управління, релігієзнавства та соціального вчення церкви, однак і досі все ще немає конче потрібних для науки ґрунтовних досліджень з соціальної політики церкви. Усе це й обумовлює актуальну необхідність вивчення впливу цінностей християнства на формування національної доктрини державотворення.

Мета статті полягає у здійсненні комплексного аналізу, узагальнення та систематизації теоретико-методологічних засад соціальної доктрини православної церкви як ціннісної складової демократичного державотворення в Україні. Вперше проаналізовано роль соціальної доктрини церкви як теоретико-методологічної основи державотворення. Висвітлено значення українських православних церков у формуванні національної ідеї державотворення. Обґрунтовано стратегічну мету соціальної політики церкви, яка полягає в подоланні кризи морального релятивізму, зневіри, соціальної несправедливості шляхом побудови духовної основи розвитку українського суспільства. Також проаналізовано теоретико-методологічні засади формування соціальної політики церкви в умовах процесів глобалізації. Визначено головні проблеми, які постали перед церквою та державою на сучасному етапі, а також теоретично

обґрунтовано шляхи діалогу релігійних організацій та держави з метою розбудови процесів державотворення.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Переконані, що церква зможе позитивно впливати на суспільство лише тоді, коли розвиватиме ціннісні засади демократичного державотворення, претендуючи на роль біблійного пророка та морального авторитета у житті суспільства. Тому надзвичайно важливою й вельми актуальною проблемою для державного управління є розвиток соціальної доктрини православної церкви. Йдеться про розробку в науковій системі конструктивного діалогу сучасної науки та релігії, яка актуалізуватиме перед науковцями гострі проблеми соціальної політики держави та церкви. Зазначимо, що радянський атеїзм нерозумів важливість релігії для людини та реальний вплив церкви на процеси державотворення. До того ж управлінська безпорадність державних керманців сьогодення, політичних лідерів і навіть науковців ускладнюється хаотичним станом вивчення соціального вчення церкви, канонічного права, церковної історії та реального життя церковних парафій. Це надзвичайно актуалізує проблемне поле взаємодії державного управління та християнської теології.

Переконані, що науковці мають по-новому осмислити базові категорії соціальної доктрини християнства, у тому числі ціннісні рамки соціальної політики церкви, роль православ'я у демократичному перетворенні українських реалій, особливо під час Майдану та Революції гідності.

Наукова трансформація соціального вчення церкви є насамперед динамічним, складним та багатовимірним церковним явищем. З огляду на історично дуже короткий час, коли церква у незалежній державі отримала свободу відкритого свідчення (проповіді) та соціального служіння, наукові процеси становлення та розвитку соціальної політики церкви ще слабо вивчені. Водночас їх різноплановість, всебічність, інтенсивність, хаотичність і стимулюють наукове дослідження сутності, ролі і впливу соціальної політики церкви на процеси державотворення.

На сучасному етапі релігійного, духовного, історичного і політичного розвитку України соціальна політика українських православних церков набуває особливого теоретико-методологічного та соціально-практичного значення не лише у християнській теології, але також і в державному управлінні. Це є наслідком конструктивної взаємодії української держави та релігійних організацій, яка зумовила позитивну зміну в комунікативному середовищі церков та українського суспільства. Наразі особливої ваги набуває утвердження концепції конструктивної співпраці держави та церкви у формуванні державної соціальної політики.

Вочевидь, що соціальна політика є нагальною суспільною потребою нашого часу. Серед науковців має місце різноманіття підходів до визначення соціальної політики: як окремий напрям політики держави, політичних партій, церкви та громадських рухів; як наукова галузь, що має окремий об'єкт і предмет дослідження і як навчальна дисципліна, яку вивчають майбутні фахівці з соціального забезпечення, соціального захисту, соціальної роботи тощо. У цілому, досвід розробки теоретичних проблем соціальної політики дає надію, що з часом ця галузь політики може стати інтегрованою науковою дисципліною.

Наголосимо, що соціальна політика церкви – це сукупність теологічних уявлень християнства про цілі соціального розвитку і діяльність держави, суспільства, церкви і людини. Саме тому вона є актуальною не лише для богословських досліджень, але й для державного управління в цілому. З метою вдосконалення державної політики у сфері релігії, необхідно ґрунтовно вивчати та аналізувати християнську джерельну базу, формувати нову концепцію взаємодії науки та релігії та інтегрованого духовно-наукового світогляду. Соціальна політика церкви у широкому розумінні — це система громадських та індивідуальних способів і форм християнської діяльності, спрямованих на створення умов для всебічної самореалізації соціального потенціалу християнина у світлі біблійного одкровення та священного передання церкви.

Отже, соціальна політика церкви є системою духовних, соціальних управлінських, регулятивних способів і форм діяльності християн (релігійних громад), сукупністю теологічних принципів, рішень і дій християнства, що втілюються в соціальних програмах і соціальній практиці релігійних громад, суспільних об'єднань з метою задоволення соціальних потреб людської особистості, збалансування духовних та соціальних інтересів релігійних інститутів, людини, соціальних груп суспільства, досягнення соціальних цілей, розв'язання соціальних завдань, формування соціальних цінностей.

Виклики сучасного світу засвідчують, що розв'язати глобальні проблеми людства і тим забезпечити міжнародну безпеку на планеті неможливо поза сферою релігії та соціальної політики церкви. Науковцям потрібно сформувати духовну парадигму державної безпеки України, яка може опертися на християнську теологію, соціальну думку церкви та християнську мораль. Все вищесказане спонукає до вивчення християнської богословської літератури, яка розглядає питання взаємовідносин держави та церкви. На нашу думку, державному управлінню варто переосмислити і принципово змінити методологічний підхід щодо діалогу науки та релігії.

На нашу думку, необхідно формувати духовну модель розвитку української держави, опираючись на духовні цінності християнства. Замість матеріалізму, в науці державного правління пропонується теологічний підхід на основі використання біблійного вчення, соціальної думки церкви, релігійної філософії. Такий методологічний підхід дозволить сформувати нову концепцію та стратегію національного державотворення, яка поєднуватиме матеріальні та духовні цінності людства, та забезпечуватиме стійкий і збалансований розвиток української держави. Опіраючись на теологічний підхід, доведено доцільність використання в практиці державного управління напрацювань християнських богословів, церковних діячів. Аргументовано, що нова наукова парадигма синтезу науки та релігії опирається на богословське осмислення буття людства і базується на захисті духовного й соціального буття особистості, суспільства та держави. Застосування досягнень та розробок християнської теології в науці

державного управління дає змогу враховувати існування релігійних аспектів буття сучасної людини, розглядаючи буття особистості та держави в залежності від релігійних цінностей християнства та богословських уявлень людини про Бога та світ.

Певним доробком сучасної церкви у вивченні соціальної проблематики людського життя є її соціальна політика. У соціальній політиці церкви здійснено спробу пройти науковими логічними стежками сучасного розуміння релігійного, духовного, соціального і політичного майбуття глобального світу, України та особливого поступу християнського суспільства в широкому річищі загальносвітових процесів глобалізації, модернізації, демократизації, досконало розібратися в джерелах сучасної науки – відповідних системах духовних цінностей, що стають приводним пасом механізму демократичного державотворення, а отже, й у цілому в духовному і суспільно-політичному шляху українського суспільства від радянського тоталітаризму до європейської демократії.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Попри значну кількість державно-управлінської, політологічної, філософської, соціологічної літератури, присвяченої християнській моралі, історії релігії, питанням політичної теології, сучасні проблеми взаємодії церкви та держави з погляду соціальної політики церкви не були докладно досліджені в Україні. Відповідно цілком закономірною є дослідницька цікавість до цієї проблематики в православному богослов'ї сучасної епохи.

Слід зазначити, що пріоритетом державного управління сьогодення є передусім питання духовної, інформаційної та національної безпеки української держави, вивчення духовного життя сучасної людини, захист духовно-моральних цінностей, християнської віри, релігійної та національної ідентичності України, культури та історії нашого народу. Потрібно зазначити, що формуючи нову модель державно-церковних відносин у контексті демократичних перетворень, сучасна наука може застосовувати надбання богословської науки у сфері державного управління, гармонійно поєднуючи

різні теоретико-методологічні підходи сучасної науки. Використовуючи духовні вектори розвитку суспільства, досягнення богословської науки, можна сформувати міцний фундамент українського державотворення, побудувати глибоко осмислену державну політику демократичного розвитку країни, долаючи крайності радянського атеїзму, наукового матеріалізму та релігійного фундаменталізму, забезпечуючи тим самим консолідацію українського народу.

Отже, використовуючи основні положення державного управління, християнське соціальне вчення, соціологію, політологію, філософію, соціальну політику церкви можна долати усі крайнощі та оптимально поєднувати протилежності суспільного розвитку. Це, на нашу думку, сприятиме гармонізації сучасного демократичного процесу шляхом досягнення балансу між свободою і відповідальністю.

З точки зору православної доктрини церкви, політологічні визначення поняття державно-церковних відносин як сукупності форм суспільно-політичних, економічних, правових та моральних нормативних зв'язків між двома інституціями — українською державою та церквою, що склалися в історичному процесі, які є динамічними, регламентуються та регулюються конституційно-законодавчими актами, загальнолюдськими, демократичними і моральними принципами, традиційно усталеними для українського народу звичаями і є однією зі складових внутрішньої та зовнішньої політики української держави. Переконані, що взаємодія церкви та української держави не лише корегують політичну реальність, а й стимулюють всебічний і складний процес демократизації, модернізації політичної системи України і розвиток громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Гавриїл (Я. В. Кризина), архім.; Діонісій Мартишин, прот. Соціальне служіння Православної Церкви в умовах викликів сучасного світу : монографія. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 254 с.
2. Головатий М. Ф. Людина і політика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 352 с.
3. Кальниш Ю. Г. Перспективи розвитку державно-церковних відносин в Україні (соціальне партнерство). *Українська держава і Церква: філософські, теологічні та*

практичні аспекти співпраці в інтересах людини : матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, МАУП, 19 трав. 2016 р. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2016. С. 46–48.

4. Кальниш Ю. Г. Соціальна і гуманітарна роль церкви в українському суспільстві. *Вісник Української Академії державного управління при Президенті України*. 2000. № 1. С. 166–175.
5. Крутій О. М., Радченко О. В. Публічний діалог в системі політичної культури демократичного суспільства : монографія. Харків : Вид-во АДНДУ, 2015. 396 с.
6. Куйбіда В. С. Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : монографія. Київ : МАУП, 2003. 568 с.
7. Мартишин Д. С. Діалог Української Православної Церкви та суспільства у процесі політичних трансформацій України : монографія. Київ : ДП «Вид. Дім «Персонал», 2017. 272 с.
8. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. Київ : Інформ. – вид. центр УПЦ, 2002. 80 с.
9. Пеций Михаил, прот., Мартышин Дионисий, прот. Современные проблемы христианской философии истории: учебное пособие. Киев : ДП “Изд. дом “Персонал”, 2016. 124 с.
10. Радченко О. В. Практикум з історії політичної думки України: навчальний посібник. / О. В. Радченко, С. В. Пробийголова, Н. В. Пробийголова. Харків : Асоціація докторів державного управління. Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 352 с.
11. Раметов И. А., Мартышин Д. С. Вклад русской религиозной философии в развитие социального учения Православной Церкви. Киев: ДП “ Вид. дім “Персонал”, 2016. 124 с.
12. Філарет (Денисенко), патріарх. Проповіді, промови, послання, інтерв'ю. Т. 7. Київ : Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату, 2007. 800 с.
13. Чопей Богдан, Мартышин Дионисий, протоиерей. Основы социального учения Русской Православной Церкви : учеб. пособие. Киев : Духовно-просветительский Центр имени Святых Апостолов, ДП «Издательский дом «Персонал», 2013. 306 с.
14. Яременко О. О. Соціальна політика : теоретико-методологічні основи дослідження процесів формування та ефективності реалізації : монографія. Київ : Ін-т екон. та прогнозів. НАН України; УІСД ім. Олександра Яременка, 2006. 480 с.

References

1. Havryyil (YA. V. Kryzyna), (2018). arkhim.; Dionisiy Martyshyn, prot. *Sotsial'ne sluzhinnya Pravoslavnoyi Tserkvy v umovakh vyklykiv suchasnoho svitu* [Social service of the Orthodox Church in the context of the challenges of the modern world] : monohrafiya. Kyiv : DP «Vyd. dim «Personal», 2018. 254 p. [in Ukrainian]
2. Holovatyι, M. F. (2012). *Lyudyna i polityka* [Man and politics] : pidruch. dlya stud. vyshch. navch. zakl. Kyiv : DP «Vydavnychyι dim «Personal», 352 p. [in Ukrainian]
3. Kalnysh, Yu. H. (2016). *Perspektyvy rozvytku derzhavno-tserkovnykh vidnosyn v Ukrayini (sotsial'ne partnerstvo)* [Prospects for the development of state-church relations in Ukraine (social partnership)]. *Ukrainska derzhava i Tserkva: filosofski, teolohichni ta praktychni aspekty spivpratsi v interesakh liudyny* [Ukrainian state and Church: philosophical, theological and practical aspects of cooperation in the interests of human beings] : materialy nauk.-prakt. konf. Kyiv, MAUP, 19 trav. 2016 r. Kyiv: DP «Vyd. dim «Personal», P. 46–48. [in Ukrainian]
4. Kalnysh, Yu. H. (2000). *Sotsial'na i humanitarna rol' tserkvy v ukrayins'komu suspil'stvi* [The social and humanitarian role of the church in Ukrainian society]. *Visnyk Ukrainskoi Akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, vol. 1. P. 166–175. [in Ukrainian]
5. Krutii O. M., Radchenko O. V. (2015). *Publichnyy dialoh v systemi politychnoyi kul'tury demokratychnoho suspil'stva* [Public dialogue in the system of political culture of a democratic society] : monohrafiya. Kharkiv : Vyd-vo ADNDU, 396 p. [in Ukrainian]

6. Kuibida, V. S. (2003). *Orhanizatsiyno-funktsional'ni pryntsypy i metody diyal'nosti orhaniv mistsevoho samovryaduvannya* [Organizational-functional principles and methods of activity of local self-government bodies] : monohrafiya Kyiv : MAUP, 568 p. [in Ukrainian]

7. Martyshyn, D. S. (2017). *Dialoh Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy ta suspilstva u protsesi politychnykh transformatsii Ukrainy* [Dialogue of the Ukrainian Orthodox Church and Society in the Process of Political Transformations in Ukraine] : monohrafiya. Kyiv : DP «Vyd. dim «Personal». [in Ukrainian]

8. *Osnovy sotsialnoi kontseptsii Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy* [The basis of the social conception of the Ukrainian Orthodox Church]. (2002). Kyiv : Inform.-vyd. tsentr UPTs [in Ukrainian].

Petsiy, M., protoiereus, Martyshyn, D., protoiereus. (2016). *Sovremennyye problemy khristianskoy filosofii istorii: uchebnoye posobiye* [Modern problems of the Christian philosophy of history]. Kiyev : DP “Izd. dom “Personal”, 124 p. [in Ukrainian]

Radchenko, O. V., Probyiholova, S. V., Probyiholova, N. V. (2010). *Praktykum z istoriyi politychnoyi dumky Ukrayiny* [Workshop on the history of political thought in Ukraine]. : navchal'nyy posibnyk. Kharkiv : Asotsiatsiia doktoriv derzhavnoho upravlinnia; Luhansk : vyd-vo SNU im. V. Dalia, 352 p. [in Ukrainian]

Rametov, I. A., Martyshyn, D. S. (2016). *Vklad russkoy religioznoy filosofii v razvitiye sotsial'nogo ucheniya Pravoslavnoy Tserkvi* [Contribution of Russian religious philosophy to the development of the social teaching of the Orthodox Church]. Kyiev : DP “Vyd. dim “Personal”, 124 p. [in Ukrainian]

Filaret (Denysenko), Patriarch. (2007). *Propovidi, promovy, poslannya, interv"yu* [Sermons, speeches, messages, interviews]. Vol. 7. Kyiv : Vydavnychii viddil UPTs Kyivskoho Patriarkhatu, 800 p. [in Ukrainian]

Chopey, B., Martyshyn, D., protoiereus. (2013). *Osnovy sotsial'nogo ucheniya Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi* [The foundations of the social doctrine of the Russian Orthodox Church] : ucheb. posobiye. Kiyev : Dukhovno-prosvetitel'skiy Tsentri imeni Svyatykh Apostolov, DP «Izdatelskiy dom «Personal», 306 p. [in Ukrainian]

Yaremenko, O. O. (2006). *Sotsial'na polityka : teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennya protsesiv formuvannya ta efektyvnosti realizatsiyi* [Social Policy: Theoretical and Methodological Foundations of the Study of the Processes of Formation and Effectiveness of Realization] : monohrafiya. Kyiv : In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy; UISD im. Oleksandra Yaremenka, 480 p. [in Ukrainian]

Valerii Dovhan and Denys Martyshyn. The Social Doctrine of the Orthodox Church as a Valuable Component of Democratic State Formation in Ukraine

The article analyzes the social policy of the Ukrainian Orthodox Churches in accordance with the constructive dialogue of the state and religious organizations, scholars in the field of public administration and Christian theologians. It has been proved that the Ukrainian state, in order to strengthen the foundation of development, requires a real civil society, which is impossible without the dignity of human life, the right to freedom of worship and the realization of religious convictions in the life of society.

It is shown that in the context of the political and social transformation of Ukraine, religion serves as the basis for the process of spiritual renewal of the Ukrainian nation and state. Society needs the adoption of a new value system of religion but at the same time the success of the mission of the Church itself depends on how open the Church is to the society and how modern the world understands the modern Christian theology.

Today in the process of state formation and development of the Orthodox Church of Ukraine the problems of achieving national harmony, comprehension of Ukrainian identity, consolidation of all forces of Christian communities, the development of a spiritual mission in the education community, and the implementation of an effective model of social service were updated. These

problems can't be solved without realizing the essence of the Christian theology and the social doctrine of the Church.

It is established that further development of the social policy of Christian Churches is impossible without the purposeful use of the experience of secular science (sociology, public administration, social work, information technology, political science, philosophy).

The status of the scientific development of the social policy of the Ukrainian Orthodox Churches in the state-management discourse is analyzed as well as the changing social policy paradigm of the Church and the conclusion is formulated that the dialogue of religion and science, the state and the Church, the development of theological education should constantly occur at a faster pace.

Key words: social policy, modernization, state, religion, Church, social doctrine, mission, theology, spiritual values, Christianity.